

ZAPISNIK
sa 30. sjednice Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore,
održane 26. oktobra 2022. godine

Sjednica je počela u 11 sati i 20 minuta.

Sjednici je predsjedavao Jovan Jole Vučurović, predsjednik Odbora.

Sjednici su prisustvovali sledeći članovi/ce Odbora: Jelena Božović, dr Srđan Pavićević, dr Vladimir Dobričanin, Miodrag Lekić, dr Albin Ćeman i Genci Nimanbegu.

Sjednici nijesu prisustvovali članovi/ce Odbora: Janko Milatović, Amer Smailović, dr Halil Duković, Ivan Mitrović, Mevludin Nuhodžić i Vesna Pavićević.

Sjednici su, u skladu sa članom 67 stav 1 Poslovnika Skupštine Crne Gore, prisustvovali: Mirjana Radović, zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore i Marijana Sinđić, glavna savjetnica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore.

Sjednici su, u skladu sa članom 67 stav 4 Poslovnika Skupštine Crne Gore, prisustvovali: Zoran Kujović, generalni direktor Direktorata za bezbjednosno-nadzorne poslove u Ministarstvu unutrašnjih poslova, Vladimir Obradović, državni sekretar u Ministarstvu zdravlja, Stevan Brajušković, v. d. direktora Direktorata za izvršenje krivičnih sankcija u Ministarstvu pravde, Vladan Popović, glavni policijski inspektor u Upravi policije, Vida Radomirović, viša policijska savjetnica u Upravi policije, Nebojša Janković, pomoćnik direktora Uprave za izvršenje krivičnih sankcija, Christoffer Grauslund Kjeldsen, stažista u Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori i Ivana Đodić, pravna savjetnica u NVO "Građanska alijansa".

Sjednicu nijesu pratili predstavnici medija.

***

Za sjednicu je utvrđen sledeći

DNEVNI RED:

Usvajanje Zapisnika sa:

- 27. sjednice Odbora, održane 25. jula 2022. godine;
- 28. i Nastavka 28. sjednice Odbora, održanih 26. i 27. jula 2022. godine

- 1. GODIŠNJI IZVJEŠTAJ NACIONALNOG MEHANIZMA ZA PREVENCIJU TORTURE ZA 2021. GODINU;**
- 2. TEKUĆA PITANJA.**

***

Zapisnici sa 27. sjednice Odbora, održane 25. jula 2022. godine i 28. i Nastavka 28. sjednice, održanih 26. i 27. jula 2022. godine usvojeni su jednoglasno, bez primjedbi.

***

Na samom početku sjednice, prije prelaska na prvu tačku dnevnog reda, predsjednik Odbora Jovan Jole Vučurović je informisao da je članovima Odbora upućen poziv od NVO "Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore" za učešće u aktivnosti "Freedom Drive 2022" i izrazio žaljenje što zbog održavanja sjednice nijesu u mogućnosti da učestvuju u događaju, uz poruku da Odbor snažno podržava rad "Udruženja mladih sa hendikepom Crne Gore" i izražava spremnost da im pruži podršku u radu kao cijenjenim partnerima koji doprinose zaštiti prava lica sa invaliditetom.

PRVA TAČKA- GODIŠNJI IZVJEŠTAJ NACIONALNOG MEHANIZMA ZA PREVENCIJU TORTURE ZA 2021. GODINU

Predsjednik Odbora Jovan Jole Vučurović je podsjetio da je Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore 6. septembra 2022. godine dostavio Skupštini Crne Gore Godišnji izvještaj Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture za 2021. godinu.

Razmatranje navedenog Izvještaja planirano je na Trećoj sjednici Drugog (redovnog) jesenjeg zasijedanja Skupštine Crne Gore koja je zakazana za 1. novembar 2022. godine objedinjeno sa Godišnjim izvještajem Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture za 2020. godinu koji je Odbor za ljudska prava i slobode razmotrio na 22. i Nastavku 22. sjednice Odbora, održanim 8. i 9. juna 2022. godine, o čemu je Skupštini podnio Izvještaj sa Predlogom zaključka (u 16 tačaka).

Uvodne napomene o Godišnjem izvještaju Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture za 2021. godinu dala je zamjenica Zaštitnika Mirjana Radović. Saopštila je da postupaju dvojako- reaktivno, po pritužbama građana i u preventivnom mandatu kada obilaze sva mjesta u kojima se nalaze ili bi se mogla naći lica lišena slobode. U izvještajnoj godini realizovali su 32 obilaska i sačinili 28 izvještaja u kojima su dali 94 preporuke. Od 94 preporuke, 48 je ponovljeno iz prethodnog perioda tako da ne mogu biti zadovoljni dinamikom realizacije preporuka od strane nadležnih institucija. Po prirodi stvari, najveći broj obilazaka je realizovan u jedinicama Uprave policije, centrima i odjeljenjima bezbjednosti, nakon čega slijede obilasci Uprave za izvršenje krivičnih sankcija i Specijalne bolnice za psihijatriju u Dobroti. Upoznala je sa generalnim zapažanjima u vezi sa Upravom policije navodeći da je došlo do određenih poboljšanja po pitanju materijalnih uslova, ali i dalje na nivou svih organizacionih jedinica nije ispunjen minimum od 4 metra kvadratna po pritvorenom licu, što je propisano standardima Evropskog komiteta za prevenciju torture. Preporuke Zaštitnika ne odnose se samo na potrebu većih materijalnih ulaganja, nego da se, u skladu sa raspoloživim sredstvima, te jedinice opreme na adekvatan način kako se ne bi vrijeđalo ljudsko dostojanstvo lica koja u njima borave. Posebnu pažnju poklanjaju poštovanju garancija prava lica smještenih u tim objektima i u tom pogledu zapazili su određeni napredak. Međutim, i dalje se suštinski i u potpunosti ne postupa onako kako bi trebalo. Stoga su preporučili da se obezbijede posebne prostorije za saslušanje i njihovo opremanje opremom za audio i/ili video snimanje, jer postojanje tih prostorija sa audio/video zapisom predstavlja jedan vid preventivnog postupanja i značajnu mjeru zaštite lica lišenih slobode od eventualnog nedozvoljenog postupanja policijskih službenika. Takođe, to bi predstavljalo doprinos zaštiti samih službenika u situaciji kada treba da se brane od neutemeljenih i neosnovanih optužbi. Primijećen je određeni napredak u uspostavljanju evidencije lica koja su pristupila u centre/odjeljenja bezbjednosti u cilju obavljanja informativnog razgovora, kao i da se dio u formularu koji se odnosi na obavještenje trećeg lica koji je namijenjen za „ime i prezime policijskog službenika koji je izvršio obavještanje“ popunjava u potpunosti. Međutim, nije u cjelosti napuštena praksa da se lica koja su u pratnji policije dovedena u objekat policije ne evidentiraju u dežurnoj službi. I dalje je neophodno raditi na otklanjanju uočenih nedostataka, među kojima je okolnost da izostaje potpis lica lišenog slobode čime to lice potvrđuje da je iskoristilo pravo da o zadržavanju, odnosno lišavanju slobode obavijesti treće lice. Taj zahtjev može izgledati kao formalan, ali u suštini to je jedini vjerodostojni dokaz na osnovu kojeg se može zaključiti da je licu koje je pristupilo u službenu prostoriju i predmet je policijskog postupanja dato na znanje koja sve prava ima, a to su pravo da obavijesti treće lice da se nalazi tu, pravo na medicinski pregled i pravo na branioca. Navedena evidencija je veoma važna jer većina i pristupa u svojstvu građanina, a to svojstvo može da zadrži do kraja boravka u policijskim prostorijama ili mu se ono može promijeniti u svojstvo lica lišenog slobode. Vrlo precizno insistiraju na informacijama kada, u kom trenutku i u kom svojstvu je građanin u prostorijama centra/odjeljenja bezbjednosti i u kom trenutku je upoznat sa svojim pravima, što je preduslov da ta prava može i da koristi. Isti nedostatak je primijećen u odnosu na pravo na obavještenje branioca. U odnosu na ostvarivanje prava na zdravstvenu zaštitu neophodno je u predmetni formular unijeti sve tražene podatke bez izuzetka, a korisno bi bilo uvesti i poseban jedinstven registar u kojem bi se evidentirala lica koja su tražila pristup ljekaru.

Kada je riječ o Upravi za izvršenje krivičnih sankcija, obišli su Maloljetnički zatvor, Poluotvoreno odjeljenje i C odjeljenje Zatvora za duge kazne u Spužu. Zabilježili su poboljšanje materijalnih uslova, a posebno su pohvalili materijalne uslove u Zatvoru za maloljetnike i C odjeljenju Zatvora za duge kazne. Međutim, ukazala je na važnost sprovođenja adekvatnih tretmana sa licima lišenim slobode na šta su ukazivali i ranijih godina. Takođe, ukazala je na važnost povezanosti Uprave za izvršenje krivičnih sankcija sa drugim institucijama. Mora se omogućiti da lica koja su u C odjeljenju kvalitetnije i smislenije provode svoje vrijeme kako bi im se olakšao period boravka u zatvoru, u skladu sa međunarodnim standardima.

Kada je riječ o Specijalnoj bolnici za psihijatriju u fokusu su im bili akutno muško i žensko odjeljenje. Primijetili su određeni napredak po pitanju materijalnih uslova, ali većina odjeljenja ne ispunjava minimalne standarde u pogledu prenaseljenosti. Trenutno se bave analizom koja se odnosi na dobrovoljnu hospitalizaciju. Naime, na muškom i ženskom akutnom odjeljenju koje su obišli 2021. godine naišli su na pojedine slučajeve pacijenata koji su evidentirani kao dobrovoljni pacijenti, jer su dali saglasnost volje da budu hospitalizovani, a predstavnici institucije Zaštitnika su u razgovoru sa njima dobili informaciju da oni ne žele da borave u Bolnici. Zaštitnik nikada nije sporio da određena lica zbog prirode svog mentalnog stanja moraju biti prisilno hospitalizovana, ali ukoliko se pribjegava tom institutu potrebno je ispuniti cijeli set garancija propisanih Zakonom o vanparničnom postupku, što podrazumijeva obavezu da se stanje takve osobe vještači od strane nezavisnog vještaka, kao i da se sud mora obavijestiti u kratkom roku i konačnu odluku o tome mora da donese sud. I dalje je prisutan problem tzv. „socijalnih pacijenata“ što utiče na preopterećenost Bolnice.

U raspravi su učestvovali: Vladan Popović, glavni policijski inspektor u Upravi policije, Stevan Brajušković, v. d. direktora Direktorata za izvršenje krivičnih sankcija u Ministarstvu pravde, Nebojša Janković, pomoćnik direktora Uprave za izvršenje krivičnih sankcija, Ivana Đodić, pravna savjetnica u NVO "Građanska alijansa", Vladimir Obradović, državni sekretar u Ministarstvu zdravlja, Zoran Kujović, generalni direktor Direktorata za bezbjednosno-nadzorne poslove u Ministarstvu unutrašnjih poslova i poslanici: dr Srđan Pavićević, Genci Nimanbegu i Jovan Jole Vučurović.

Predstavnici institucija su dali svoj osvrt na nalaze, konstatacije i ocjene stanja sadržane u Godišnjem izvještaju Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture za 2021. godinu i informisali o aktivnostima koje, shodno svojoj nadležnosti, preduzimaju na realizaciji preporuka Zaštitnika.

Glavni policijski inspektor u Upravi policije Vladan Popović je saopštio da je Uprava policije u okviru raspoloživih ljudskih, materijalnih i tehničkih kapaciteta preduzela mjere i radnje na realizaciji preporuka Zaštitnika. S obzirom na to da se najveći broj preporuka odnosi na materijalno-tehničke uslove u prostorijama za zadržavanje lica lišenih slobode, odnosno na njihovu površinu i dimenzije, opremljenost propisanim mobilijarom, nedostatak audio-vizuelnog nadzora, neriješene sanitarne čvorove i slično, informisao je da se Uprava policije više puta obraćala nadležnim organima, prvenstveno Upravi za katastar i državnu imovinu u čijoj nadležnosti je održavanje i adaptacija prostorija za zadržavanje. Za izgradnju, odnosno adaptaciju postojećih prostorija za zadržavanje neophodno je obezbijediti dodatna značajna materijalna sredstva usled čega nije došlo do realizacije dijela datih preporuka. Naglasio je da se lica lišena slobode i zadržana lica po pravilu redovno snabdijevaju hranom, o čemu se vodi evidencija u zapisniku o obezbjeđenju lica lišenog slobode i zadržanog lica unošenjem podataka o vremenu davanja obroka i broju datih obroka. Takođe, redovno im dostavljaju osnovne higijenske proizvode. Kada su u pitanju preporuke Zaštitnika u vezi sa nepravilnostima koje se odnose na upoznavanje lica lišenog slobode i zadržanog lica sa njihovim pravima i ukazivanje Zaštitnika na selektivno uručivanje informativnog lista, Popović je istakao da se po pravilu lica lišena slobode i zadržana lica obavještavaju o njihovim pravima: o razlozima lišenja slobode, pravu na branioca, pravu da o lišenju slobode obavijeste lice koje sami odaberu, pravu na tumača i pravu na medicinsku pomoć. Tom prilikom policijski službenici ispunjavaju Informativni list koji je štampan na osam jezika i koji se licu uručuje na jeziku koji razumije. Sve navedeno se konstatuje na Obrascu 1 o licu lišenom slobode, odnosno zadržanom licu, što to lice potvrđuje svojeručnim potpisom. Policijski službenici su dužni da u zapisniku o obezbjeđenju lica lišenog slobode, odnosno zadržanog lica popunjavaju svako polje koje je moguće popuniti svim traženim podacima. Istakao je da je sve ovo detaljno uređeno Instrukcijom o postupanju sa licima lišenim slobode, odnosno zadržanim licima koja je sačinjena uz pomoć eksperata Savjeta Evrope, a potpisana je od strane direktora Uprave policije u martu 2021. Naglasio je da se u poslednjem Izvještaju Evropske komisije o Crnoj Gori navodi da su nevladine organizacije koje su sprovodile

monitoring posjete prostorija Uprave policije uočile povećan broj policijskih službenika koji su upoznati i postupaju po pomenutoj Instrukciji. Najavio je da će u narednom periodu u onim organizacionim jedinicama u kojima su uočeni nedostaci uložiti dodatne napore koji će podrazumijevati obavljanje razgovora starješina sa službenicima, redovne sastanke i kontrolne obilaski u cilju otklanjanja nedostataka. Kada je u pitanju vođenje odgovarajućih evidencija na propisanim obrascima, saopštio je da vode evidencije o datumu i vremenu u kojem se lice lišeno slobode odnosno zadržano lice izvodi iz prostorije za zadržavanje, upisuju se lokacije na koje se vodi i svrha zbog koje se vodi, kao i podatak koji su službenici odgovorni za to lice, te vrijeme i datum eventualnog povratka lica. Takođe, vode se evidencije o pozvanim licima, od koga je lice pozvano, po čijoj naredbi, iz kojih razloga, u kom svojstvu, te kome je lice predato i kada je napustilo službene prostorije. U organizacionim jedinicama se po pravilu vodi jedinstvena elektronska evidencija o svim privremeno oduzetim predmetima i oružju.

Povodom preporuka Zaštitnika koje se odnose na policijske službenike gdje se navodi da im je potrebno obezbijediti neophodne materijalne uslove za obavljanje policijskih aktivnosti, gorivo, kancelarijski materijal, policijske uniforme, obuču, redovne zdravstvene sistematske preglede i psihološku podršku i iste rasteretiti popunjavanjem novih radnih mjesta, Popović je saopštio da kontinuirano ulažu napore na rješavanju uočenih problema, a u toku su aktivnosti na rješavanju dijela uočenih problema. U cilju jačanja kapaciteta policijskih službenika tokom 2021. godine realizovali su brojne obuke u oblasti poštovanja ljudskih prava i sloboda, sa fokusom na prevenciju torture, među kojima se izdvajaju: „Poštovanje ljudskih prava u skladu sa CPT preporukama- član 3 Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda”, u saradnji sa Policijskom akademijom, “Drugi ciklus obuka budućih trenera za potrebe tadašnjeg Sektora specijalne policije o prevenciji zlostavljanja”, u saradnji sa Kancelarijom Savjeta Evrope u Podgorici, “Kaskadne obuke pripadnika tadašnjeg Sektora specijalne policije o prevenciji zlostavljanja”, u saradnji sa Kancelarijom Savjeta Evrope u Podgorici, “Drugi krug napredne obuke tima trenera obučenih u okviru prve faze horizontalnog programa za borbu protiv torture”, u saradnji sa Kancelarijom Savjeta Evrope, “Međunarodni i domaći standardi u zaštiti od torture i zlostavljanja, nehumanog ili ponižavajućeg postupanja u odnosu na lica kojima je ograničena sloboda kretanja”, “Primjena preporuka sadržanih u Mišljenju Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore u odnosu na Upravu policije”, održana u saradnji sa Policijskom akademijom, “Upravljanje grupama ljudi i rad na obezbjeđivanju javnog reda i mira”, takođe u saradnji sa Policijskom akademijom. U većini pomenutih obuka uključeni su predstavnici institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, nevladinog sektora i eksperti Savjeta Evrope. Kada je riječ o saslušanju lica u prostorijama centara/odjeljenja bezbjednosti, saopštio je da je u toku projekat sa Savjetom Evrope usmjeren na obučavanje svih službenika, a posebno službenika kriminalističke policije o saslušanju lica u službenim prostorijama. U njihovom je interesu obezbjeđivanje audio i video snimanja uzimanja izjava i svih drugih aktivnosti koje sprovode policijski službenici. Po pitanju primjedbe o jednoobraznosti službenih zabilježki, saopštio je da su realizovali određene obuke na tom planu nakon kojih nije bilo prijava o prekoračenju ovlašćenja od strane službenika specijalne policije, pa su nastavili i sa obukama interventnih jedinica. Tokom 2023. godine planiraju da realizuju značajan broj obuka o sprečavanju torture, zlostavljanja i mučenja. Pozvao je i predstavnike nevladinog sektora da se uključe u projekte. Zahvalio je instituciji Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore na korektnom Izvještaju, a posebnu zahvalnost uputio je Programskoj kancelariji Savjeta Evrope u Podgorici na značajnoj finansijskoj podršci za obuku policijskih službenika i izradu podzakonskih akata, odnosno instrukcija.

Stevan Brajušković, v. d. direktora Direktorata za izvršenje krivičnih sankcija u Ministarstvu pravde je Izvještaj NPM-a o zatvorskom sistemu ocijenio objektivnim navodeći da je Ministarstvo pravde svjesno nedostataka navedenih u Izvještaju. Saopštio je da je u toku izrada strategije o izvršenju krivičnih sankcija u okviru koje će planirati i aktivnosti na jačanju kadrovskih kapaciteta Uprave za izvršenje krivičnih sankcija, a time i Sektora za tretman. Podsjetio je da je Ministarstvo pravde pokrenulo i proceduru za upis kandidata na Policijsku akademiju u Danilovgradu i da je program licenciran 2010. godine, a samo jedna generacija zatvorskih policajaca završila je taj licencirani program 2012. godine. Nada se da će sledeće godine biti obnovljen poziv za upis kandidata za zatvorske policajce na Policijskoj akademiji. I u narednom periodu preduzimaće mjere iz njihove nadležnosti na realizaciji preporuka Zaštitnika.

Pomoćnik direktora Uprave za izvršenje krivičnih sankcija Nebojša Janković je saopštio da će usmjeriti aktivnosti na ispunjenje objektivno datih preporuka Zaštitnika. Kada je riječ o postupanju sa maloljetnim licima, saopštio je da imaju stručna lica, odnosno psihologa koji je zadužen za sprovođenje individualnog programa tretmana, a za sprovođenje specijalizovanih programa tretmana zaduženi su specijalni pedagozi. U kontinuitetu sprovode obuke za službenike koji su radno angažovani u Odjeljenju za maloljetnike. U skladu sa Pravilnikom o kućnom redu od pojave korona virusa posjete su ograničene u vremenu trajanja i broju posjetilaca, ali i u tom dijelu nastoje da ispune preporuke Zaštitnika i ispoštuju ono što je propisano normativnim aktima.

Pravna savjetnica u NVO "Građanska alijansa" Ivana Đodić je saopštila da je NVO "Građanska alijansa" u saradnji sa Zaštitnikom ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Ministarstvom unutrašnjih poslova i Upravom policije sprovedla veliki broj aktivnosti u ovoj oblasti. Po ovom pitanju Crna Gora treba još dosta da radi, ali nužno bi bilo da se obezbijedi adekvatan video i audio nadzor, jer bi isto bilo značajno kako za zaštitu građana lišenih slobode, tako i za zaštitu policijskih službenika. S obzirom da je članica Etičkog odbora pri Ministarstvu unutrašnjih poslova koji prati primjenu Kodeksa policijske etike saopštila je da se susreće sa predmetima u kojima su policijski službenici etiketirani od strane građana kao lica koja sprovode prekomjernu upotrebu sredstava prinude, pa bi audio-video nadzor i tu značajno pomogao. Ukazala je da je policijska solidarnost i dalje prisutna u Crnoj Gori i da su u nekim predmetima izjave i službene zabilješke većeg broja policijskih službenika identične, što je neprihvatljivo. Nekoliko puta je tražila objašnjenje zašto je to tako i dobila je obrazloženje da je to zbog uštede vremena i ubrzavanja procesa, pa se službene zabilješke štampaju u istoj formi, a u zaglavlju se potpisuju različiti policijski službenici, što svakako nije dobra praksa. Takva policijska solidarnost se mora prepoznati na vrijeme i neophodno je raditi na njenoj prevenciji. Kada se pokrenu postupci protiv policijskih službenika, isti se ne vode po principu hitnosti i prilično dugo traju. Saopštila je da imaju potpisan Sporazum o saradnji sa Ministarstvom unutrašnjih poslova, kao i da su obilazili prostorije za zadržavanje lica lišenih slobode i da u tim prostorijama nijesu našli na sredstva koja su u suprotnosti sa zakonom, a njihovi predstavnici su prisustvovali i događajima na Cetinju 5. septembra 2021. Nedavno su realizovali projekat koji je podrazumijevao i nabavku mašina za C odjeljenje Zatvora za duge kazne kako bi mogli da sprovode radno-okupacionu terapiju.

Državni sekretar u Ministarstvu zdravlja Vladimir Obradović je saopštio da prostorni kapaciteti Specijalne bolnice za psihijatriju u Dobroti nijesu zadovoljavajući, a pored pacijenata koji imaju ozbiljne zdravstvene probleme, značajan je broj socijalnih pacijenata. Zdravstvena zaštita se u postojećim uslovima pruža na adekvatan način. Ministarstvo zdravlja nema saznanja da u Specijalnoj bolnici ima pacijanata smještenih pod prisilom.

Poslanik dr Srđan Pavićević je saopštio da ima osjećaj da se iza načelnih informacija predstavljenih u Izvještaju NPM-a krije bogato štivo. Istakao je da prema licima koja su hospitalizovana na psihijatrijskim odjeljenjima mora postojati doza humanosti i korektnosti. Činjenica je da lica koja se nalaze na izdržavanju kazne imaju pravo da budu bolesni. Vrlo često se dolazi do nekvalitetne kompilacije zdravstva, s jedne strane i lica koja se nalaze na izdržavanju kazne, s druge strane. Bio je u prilici da u bolesničkim sobama vidi pacijente lisicama vezane za bolesnički krevet, što je apsolutno neprihvatljivo, jer se to kosi sa elementarnom etikom. Treba konačno početi da se razmišlja o kvalitetnoj i kvalifikovanoj formi tretmana tih lica u zatvorskoj bolnici. Neophodno je što hitnije pristupiti izgradnji zatvorske bolnice koja bi bila opremljena kadrom, prostorom i tehnologijom makar za primarno- sekundarni nivo zdravstvene zaštite. U takvoj bolnici, mogli bi po pozivu da pruže usluge i ljekari iz civilnih bolnica. U svim oblastima postoje jasno definisani standardi po kojima treba postupati, pa je tako i u odnosu prema licima lišenim slobode.

Predstavnik Ministarstva pravde Stevan Brajušković je saopštio da je u toku tender za izgradnju četiri objekta u okviru UIKS-a, a jedan od njih je Specijalna bolnica. Obezbijeđena su sredstva, početak radova je planiran za kraj ove godine, a završetak u naredne dvije godine. Ministarstvo insistira na poštovanju standarda, a volio bi kada bi predstavnici nacionalnih manjina ispunili neophodne kriterijume za upis na Policijsku akademiju. Svjestan je da im je prepreka nepoznavanje službenog jezika, pa će se potruditi da im sledeće godine olakšaju u tom pogledu. Takođe, saopštio je da je Ministarstvo pravde pripremlilo Nacrt zakona o izmjenama i dopunama Zakonika o krivičnom postupku kojim je predviđeno da krivično djelo mučenje ne zastarijeva od krivičnog gonjenja i od izvršenja krivične sankcije i isti je poslat Evropskoj komisiji na mišljenje 4. oktobra 2022.

Poslanik Genci Nimanbegu je podsjetio na jedan incident u Ulcinju iz 2017. kada su policajci prebili u više lokala puno građana. Taj slučaj je završio time da su policajci na sudu priznali prekoračenje ovlašćenja i

prošli bez sankcija. Podsjetio je da je Ombudsman tokom nenajavljenih posjeta uočio određene nedostatke povodom čega je uputio konkretne preporuke. Takođe, u Izvještaju je ukazano da policajci nemaju adekvatnu psihološku podršku, niti adekvatnu odjeću. Upitao je predstavnika Uprave policije šta je urađeno tim povodom. Takođe, upitao je predstavnicu institucije Zaštitnika da li su imali pritužbe zbog drugačijeg postupanja predstavnika Uprave policije, pa čak i sudova prema pripadnicima nacionalnih manjina, konkretno Albancima kada izvrše određene prekršaje. Takođe, ukazao je da od 60 kandidata koji su ove godine primljeni kao polaznici Policijske akademije nije bio nijedan pripadnik nacionalnih manjina zbog čega je reagovalo Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava. Objašnjeno je da nijesu položili određene psiho-testove. Ne sjeća se oglasa po kojem je zaposlen policajac sa znanjem albanskog jezika, što je potrebno i za policajce na graničnim prelazima. Zahtijevaju samo ravnopravnu zastupljenost jer je to Ustavna obaveza i demokratska potreba ovog društva. Siguran je da je Crna Gora napredovala u poštovanju ljudskih prava i sloboda u ovoj oblasti u poslednjih 15-ak godina, ali se i dalje mora raditi na edukaciji policijskih službenika i moraju im se obezbijediti dobri uslovi za rad. Takođe, smatra da Uprava za izvršenje krivičnih sankcija i Uprava policije treba da stvore veće mogućnosti za zapošljavanje pripadnika manjinskih naroda.

Predstavnik Uprave policije Vladan Popović je saopštio da je Uprava policije pretprošle godine za opremu, odjeću, obuću tražila određeni iznos sredstava, a odobren im je desetostruko manji iznos. Prepoznali su važnost obezbjeđivanja psihološke podrške, pa je prije dvije godine u Sektor specijalne policije po prvi put uključen psiholog, a značaj psihološke podrške je prepoznat i novim aktom o sistematizaciji Uprave policije kojim su sistematizovana četiri mjesta za psihologe u okviru posebne organizacione jedinice koja će se baviti obukama.

Pomoćnik direktora UIKS-a Nebojša Janković je pojasnio da se zapošljavanje u UIKS-u vrši kao i u drugim državnim organima u skladu sa Zakonom o državnim službenicima i namještenicima i ohrabrio je pripadnike nacionalnih manjina da se prijavljuju na oglase.

Predsjednik Odbora Jovan Jole Vučurović je saopštio da mu navedeni podatak da niko od pripadnika Policijske akademije koji su primljeni nedavno nije pripadnik nacionalnih manjina liči na diskriminaciju, pa bi bilo značajno i da Odbor, ukoliko je to moguće, dobije informaciju o nacionalnoj pripadnosti onih koji pohađaju Policijsku akademiju. Smatra da je Zaštitnik odradio svoj dio posla, jer je sagledao stanje i dao preporuke, a na državnim organima je da ih realizuju. Međutim, iz godine u godinu preporuke se ponavljaju. Nije dobro što ni Skupština Crne Gore još nije razmotrila Godišnji izvještaj Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture za 2020. godinu, tako da nije usvojen ni zaključak predložen od strane Odbora za ljudska prava i slobode pa nije bilo moguće pratiti njegovu realizaciju, zbog čega je apelovao na Predsjednicu Skupštine i sve poslanike da se ozbiljnije bave ovom temom. Iako je evidentno da postoji određeni napredak u centrima bezbjednosti u odnosu na raniji period, upitao je da li postoje centri/odjeljenja bezbjednosti koji stagniraju. Stanje u Specijalnoj bolnici za psihijatriju je alarmantno i u Izvještaju ga je trebalo jasno, precizno i "plastično" predstaviti sa konkretnim primjerima. Upoznao je sa brojnim primjerima policijskih aktivnosti i torture počev od 2015. godine koji još uvijek nijesu riješeni, među kojima su privođenje i hapšenje vladika, sveštenstva i vjernog naroda, prebijanja građana, trovanja građana Budve koji su branili izbornu volju, postupanje policije i nezakonito hapšenje poslanika Demokratskog fronta u Skupštini Crne Gore. Iza maski policijaca bili su kriminalci iz tadašnjeg ZIKS-a koji su pušteni da prebijaju nedužni narod na protestima Demokratskog fronta. Podsjetio je i na slučaj prebijanja građanina u Pljevljima. Nije riješena ni situacija sa Cetinja iz 2021. godine. Čitav je niz slučajeva gdje je viđena ili primijećena tortura policije nad građanima. Situacija nije nimalo ružičasta. Podsjetio je i na maltretiranje ljudi iz Demokratskog fronta zbog lažnog državnog udara iz 2016. godine, posebno onih kojih su nedužni bili u zatvoru. Zaključio je da državni organi, prvenstveno sudstvo i tužilaštvo moraju znati da ovi slučajevi neće biti zaboravljeni, jer će na njih podsjećati sve dok ne dobiju adekvatan sudski epilog.

Zamjenica Zaštitnika Mirjana Radović je saopštila da je u fokusu rada Zaštitnika i odnos nadležnih organa prema službenicima policije i dali su konkretne preporuke za unapređenje njihovog položaja. Međutim, njihov položaj ne može da bude olakšavajuća okolnost za prekoračenje službenih ovlašćenja. Nije joj poznato da se neko obratio Instituciji u vezi sa pomenutim događajem iz Ulcinja. Podsjetila je na Januarski događaj u ZIKS-u kada je došlo do masovnog prebijanja zatvorenika. Zatvorenici su brzo procesuirani i osuđeni zbog napada na službeno lice, ali je u potpunosti izostala promptna reakcija tužilaštva i sudova po pitanju procesuiranja službenika. Stoga, predstavnici institucije Zaštitnika uvijek naglašavaju da kaznena politika mora biti odvratajuća. Hitnost istrage

kao element djelotvornosti je u prioritetima i svaki navod o eventualnom zlostavljanju mora se promptno istražiti. Nijesu dobili pritužbu u kojoj im se ukazivalo da je neki podnosilac pritužbe pretrpio drugačije postupanje zato što je Albanac, ali su imali pretpostavljenu političku pripadnost kao osnov obraćanja. Zamjenica Zaštitnika je saopštila da generalno nailaze na otpor u pogledu realizacije preporuka koje se tiču garancija poštovanja ljudskih prava. O stanju u Specijalnoj bolnici za psihijatriju u Dobroti izvještavaju već deceniju. Podsjetila je i da su bile formirane dvije međuresorne komisije koje su trebale da utvrde ko od lica iz Specijalne bolnice može biti otpušten ili izmješten, jer mu nije potrebno dalje liječenje, ali te komisije još nijesu dale izvještaj o ovom problemu. Zaštitnik je u većini slučajeva koje je pomenuo poslanik Vučurović utvrdio povrede prava, ali je pitanje da li je krivični postupak dobio svoj epilog i ukoliko jeste, da li je kaznena politika odvrćajuća. U vezi sa događajem na Cetinju, saopštila je da su u tri slučaja utvrdili povredu prava, a do kraja sledećeg meseca će završiti svaki predmet s obzirom da su se susretali sa određenim problemima u vezi sa vještačenjem.

Predstavnik Ministarstva unutrašnjih poslova Zoran Kujović je informisao da je u vezi sa postupanjem policijskih službenika tokom događaja na Cetinju 5. septembra 2021. godine, formirano 32 predmeta, od čega deset predmeta unutrašnje kontrole i 22 predmeta po pritužbama građana. Podatke su dostavili Osnovnom državnom tužilaštvu na Cetinju radi preduzimanja daljih mjera i radnji iz nadležnosti državnog tužilaštva, o čemu u ovom trenutku ne može dati detaljnije informacije.

Odbor je jednoglasno (sa sedam glasova "za") podržao Godišnji izvještaj Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture za 2021. godinu.

Na osnovu čl. 69 i 162 Poslovnika Skupštine Crne Gore Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore sa 30. sjednice, održane 26. oktobra 2022. godine podnosi Skupštini

IZVJEŠTAJ O RAZMATRANJU GODIŠNJEG IZVJEŠTAJA NACIONALNOG MEHANIZMA ZA PREVENCIJU TORTURE ZA 2021. GODINU

Odbor za ljudska prava i slobode na 30. sjednici, održanoj 26. oktobra 2022. godine, kao nadležni odbor, razmotrio je Godišnji izvještaj Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture za 2021. godinu, koji je, u skladu sa članom 48 Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore („Službeni list Crne Gore“, br. 42/11 i 32/14) i Zakonom o potvrđivanju Opcionog protokola uz Konvenciju protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni ili postupaka („Službeni list Crne Gore“- Međunarodni ugovori, broj 9/08), Skupštini Crne Gore podnio Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore.

Polazeći od navoda u **Izvještaju Evropske komisije o Crnoj Gori za 2021. godinu** u kojem se, između ostalog, sugeriše: „*U narednoj godini Crna Gora treba posebno da sprovede ključne neispunjene preporuke nadzornih tijela Ujedinjenih nacija (UN) i Savjeta Evrope (SE)*“ na sjednici Odbora posebna pažnja je posvećena praćenju realizacije preporuka Zaštitnika iz prethodnog perioda datih, pa su predstavnici institucija informisali o aktivnostima preduzetim na ispunjenju preporuka Zaštitnika u cilju unapređenja stanja u ovoj oblasti.

U uvodnim napomenama zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore informisala je:

- da su u izvještajnoj godini realizovali 32 obilaska i sačinili 28 izvještaja u kojima su dali 94 preporuke;
- da je od 94 preporuke, 48 ponovljeno iz prethodnog perioda zbog čega nijesu zadovoljni dinamikom realizacije preporuka od strane nadležnih institucija;
- da je po prirodi stvari najveći broj obilazaka realizovan u jedinicama Uprave policije (centrima i odjeljenjima bezbjednosti), nakon čega slijede obilasci Uprave za izvršenje krivičnih sankcija i Specijalne bolnice za psihijatriju u Dobroti;
- **da generalna zapažanja o Upravi policije** ukazuju da su ostvarena određena poboljšanja po pitanju materijalnih uslova, ali i dalje na nivou svih organizacionih jedinica nije ispunjen minimum od četiri metra kvadratna po pritvorenom licu, što je propisano standardima Evropskog komiteta za prevenciju torture;

- da se preporuke Zaštitnika ne odnose samo na potrebu većih materijalnih ulaganja, nego da se, u skladu sa raspoloživim sredstvima, te organizacione jedinice Uprave policije i opreme na adekvatan način kako se ne bi vrijeđalo ljudsko dostojanstvo lica koja u njima borave;
- da u instituciji Zaštitnika posebnu pažnju poklanjaju poštovanju garancija prava lica smještenih u tim objektima i da su u tom pogledu zapazili određeni napredak, ali i dalje se suštinski i u potpunosti ne postupa onako kako bi trebalo;
- da su preporučili da se obezbijede posebne prostorije za saslušanje i da se opreme tehnikom za audio i/ili video snimanje, jer postojanje prostorija sa audio/video zapisom predstavlja jedan vid preventivnog postupanja i značajnu mjeru zaštite lica lišenih slobode od eventualnog nedozvoljenog postupanja policijskih službenika, ali i samih službenika u situaciji kada treba da se brane od neutemeljenih i neosnovanih optužbi;
- da je primijećen određeni napredak u uspostavljanju evidencije lica koja su pristupila u centre/odjeljenja bezbjednosti u cilju obavljanja informativnog razgovora, kao i da se dio u formularu koji se odnosi na obavještenje trećeg lica koji je namijenjen za „ime i prezime policijskog službenika koji je izvršio obavještanje“ popunjava u potpunosti;
- da nije u cjelosti napuštena praksa da se lica koja su u pratnji policije dovedena u objekat policije ne evidentiraju u dežurnoj službi;
- da je i dalje neophodno raditi na otklanjanju uočenih nedostataka, među kojima je okolnost da izostaje potpis lica lišenog slobode čime to lice potvrđuje da je iskoristilo pravo da o zadržavanju, odnosno lišavanju slobode obavijesti treće lice. Taj zahtjev može izgledati kao formalan, ali u suštini to je jedini vjerodostojni dokaz na osnovu kojeg se može zaključiti da je licu koje je pristupilo u službenu prostoriju i predmet je policijskog postupanja dato na znanje koja sve prava ima, a to su pravo da obavijesti treće lice da se nalazi tu, pravo na medicinski pregled i pravo na branioca;
- da je navedena evidencija veoma važna jer većina lica i pristupa u svojstvu građanina, a to svojstvo može da zadrži do kraja boravka u policijskim prostorijama ili mu se ono može promijeniti u svojstvo lica lišenog slobode. Vrlo precizno insistiraju na informacijama kada, u kom trenutku i u kom svojstvu je građanin u prostorijama centra/odjeljenja bezbjednosti i u kom trenutku je upoznat sa svojim pravima, što je preduslov da ta prava može koristiti;
- da je isti nedostatak primijećen u odnosu na pravo na obavještanje branioca;
- da je u odnosu na ostvarivanje prava na zdravstvenu zaštitu neophodno u predmetni formular unijeti sve tražene podatke bez izuzetka, a korisno bi bilo uvesti i poseban jedinstven registar u kojem bi se evidentirala lica koja su tražila pristup ljekaru;
- **da generalna zapažanja o Upravi za izvršenje krivičnih sankcija**, utvrđena obilaskom Maloljetničkog zatvora, Poluotvorenog odjeljenja i C odjeljenja Zatvora za duge kazne u Spužu, prikazuju poboljšanje materijalnih uslova, a posebno u Zatvoru za maloljetnike i C odjeljenju Zatvora za duge kazne;
- da je važno ukazati na značaj sprovođenja adekvatnih tretmana sa licima lišenim slobode na šta su ukazivali i prethodnih godina;
- da je važna povezanost Uprave za izvršenje krivičnih sankcija sa drugim institucijama;
- da se licima koja su u C odjeljenju Zatvora za duge kazne mora omogućiti da kvalitetnije i smislenije provode svoje vrijeme kako bi im se, u skladu sa međunarodnim standardima, olakšao period boravka u zatvoru;
- **da generalna zapažanja o Specijalnoj bolnici za psihijatriju** ukazuju da postoji određeni napredak po pitanju materijalnih uslova, ali da većina odjeljenja ne ispunjava minimalne standarde u pogledu prenaseljenosti;
- da se trenutno bave analizom koja se odnosi na dobrovoljnu hospitalizaciju. Naime, na muškom i ženskom akutnom odjeljenju koje su obišli 2021. godine naišli su na pojedine slučajeve pacijenata koji su evidentirani kao dobrovoljni pacijenti, jer su dali saglasnost volje da budu hospitalizovani, a predstavnici institucije Zaštitnika su u razgovoru sa njima dobili informaciju da oni ne žele da borave u Bolnici;

- da Zaštitnik nikada nije sporio da određena lica zbog prirode svog mentalnog stanja moraju biti prisilno hospitalizovana, ali ukoliko se pribjegava tom institutu potrebno je ispuniti cijeli set garancija propisanih Zakonom o vanparničnom postupku, što podrazumijeva obavezu da se stanje takve osobe vještači od strane nezavisnog vještaka, kao i da se sud mora obavijestiti u kratkom roku i konačnu odluku o tome mora da donese sud i
- da je i dalje prisutan problem tzv. „socijalnih pacijenata“ što utiče na preopterećenost Bolnice.

Tokom rasprave ocijenjeno je da prema licima koja su hospitalizovana na psihijatrijskim odjeljenjima mora postojati doza humanosti i korektnosti, pa je neprihvatljivo da u bolesničkim sobama budu pacijenti liscama vezani za bolesnički krevet, jer isto nije u skladu sa elementarnom etikom. Naglašeno je da kvalitetnu i kvalifikovanu formu tretmana lica lišenih slobode koja imaju mentalna oboljenja treba obezbijediti u zatvorskoj bolnici koja bi bila opremljena kadrom, prostorom i tehnologijom makar za primarno- sekundarni nivo zdravstvene zaštite i s tim u vezi, članovi Odbora su informisani da su preduzete aktivnosti na izgradnji četiri objekta u okviru Uprave za izvršenje krivičnih sankcija, među kojima će biti i Specijalna zatvorska bolnica za šta je u toku tender, obezbijedena su sredstva i početak radova planiran je za kraj 2022. godine, dok se završetak očekuje u naredne dvije godine.

Nakon uvodnih napomena predstavnice predlagača i rasprave u kojoj su učestvovali poslanici i predstavnici institucija koji su dali osvrt na nalaze, konstatacije i ocjene stanja sadržane u Godišnjem izvještaju Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture za 2021. godinu i informisali o aktivnostima koje preduzimaju na realizaciji preporuka Zaštitnika, Odbor je jednoglasno (sa sedam glasova “za”) podržao Godišnji izvještaj Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture za 2021. godinu i odlučio da predloži Skupštini da, saglasno članu 162 stav 2 Poslovnika Skupštine, donese sledeći

ZAKLJUČAK

1. Prihvata se Godišnji izvještaj Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture za 2021. godinu.
2. Skupština Crne Gore podržava preporuke Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore upućene: Ministarstvu unutrašnjih poslova, Upravi policije, odnosno pojedinim centrima i odjeljenjima bezbjednosti, Upravi za izvršenje krivičnih sankcija, Specijalnoj bolnici za psihijatriju u Dobroti i Odsjeku za psihijatriju Opšte bolnice u Nikšiću.
3. S jedne strane, Skupština pozdravlja kontinuirano prikazivanje stepena ispunjenosti preporuka Zaštitnika sadržanih u prethodnim izvještajima Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture, dok s druge strane, Odbor za ljudska prava i slobode je na 30. sjednici održanoj 26. oktobra 2022. godine konstatovao da rukovodstvo Skupštine treba da ažurira blagovremeno razmatranje godišnjih izvještaja na plenumu, jer Odbor za ljudska prava i slobode nije bio u mogućnosti da isprati stepen realizacije zaključka u 16 tačaka, predloženog Skupštini u junu 2022. godine povodom razmatranja Godišnjeg izvještaja Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture za 2020. godinu iz razloga što Skupština Crne Gore 27. saziva nije blagovremeno razmotrila navedeni Izvještaj, niti tim povodom donijela Zaključak.
4. Polazeći od navoda iz Izvještaja Evropske komisije o Crnoj Gori za 2021. godinu: „*U narednoj godini Crna Gora treba posebno da sprovede ključne neispunjene preporuke nadzornih tijela Ujedinjenih nacija (UN) i Savjeta Evrope (SE)...*” s jedne strane, a sa druge Komiteta za borbu protiv torture (CAT) u Završnim razmatranjima o Trećem periodičnom izvještaju Crne Gore, usvojenim na 1953. sjednici, održanoj 10. maja 2022. godine: „*Država potpisnica treba da:*

(a) intenzivira svoje napore da eliminiše prenatrpanost u kazneno-popravnim ustanovama i drugim pritvorskim ustanovama, uključujući primjenu vaninstitucionalnih mjera. S tim u vezi, Komitet skreće pažnju države potpisnice na Standardna minimalna pravila Ujedinjenih nacija za vaninstitucionalne mjere (Pravila iz Tokija);

(b) nastavi renoviranje svih pritvorskih mjesta kojima je to potrebno u cilju poboljšanja njihove infrastrukture i materijalnih uslova i usklađivanja zatvorskih uslova sa Standardnim minimalnim pravilima Ujedinjenih nacija za postupanje sa zatvorenicima (Pravila Nelsona Mandele) i Evropskim zatvorskim pravilima koja je usvojio Savjet Evrope;

(c) angažuje i obuči dovoljan broj zatvorskog osoblja kako bi se obezbijedio adekvatan tretman pritvorenika, ojačalo sprečavanje, praćenje i upravljanje nasiljem među zatvorenicima, zaštita ranjivih zatvorenika i drugih zatvorenika pod rizikom, u skladu sa Standardnim minimalnim pravilima Ujedinjenih nacija za postupanje sa zatvorenicima (Pravila Nelsona Mandele) i Evropskim zatvorskim pravilima koja je usvojio Savjet Evrope;

(d) osigura raspoređivanje ljudskih i materijalnih resursa potrebnih za obezbjeđivanje odgovarajuće medicinske i zdravstvene zaštite zatvorenicima;

(e) prekine praksu smještanja maloljetnika koji su predmet vaspitnih mjera u zatvorske ustanove. Predvidi izgradnju specijalizovanog objekta u tu svrhu.“,

Skupština konstatuje da su predstavnici institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, kao Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture, tokom 2021. godine realizovali 32 obilaska i sačinili 28 izvještaja u kojima su dali 94 preporuke.

Skupštinu zabrinjava informacija da je od 94 preporuke čak 48 ponovljeno iz prethodnog perioda što ukazuje na nezadovoljavajuću dinamiku realizacije preporuka od strane nadležnih institucija. Stoga, Skupština još jednom poziva nadležne subjekte da ulože dodatne napore u implementaciji nerealizovanih preporuka.

5. Skupština zapaža da je Uprava policije u okviru raspoloživih ljudskih, materijalnih i tehničkih kapaciteta preduzela mjere i radnje na realizaciji preporuka Zaštitnika i da je ostvaren određeni napredak u poboljšanju materijalnih uslova u prostorijama za zadržavanje koje su adaptirane, okrečene i uredne, kao i u poštovanju proceduralnih garancija u jednom broju organizacionih jedinica i u boljoj pokrivenosti video-nadzorom.

Međutim, i dalje dimenzije pojedinih prostorija za zadržavanje nijesu u skladu sa standardom Evropskog komiteta za prevenciju torture kojim je propisana minimalna površina od četiri metra kvadratna po pritvorenom licu, ali treba imati u vidu da su za izgradnju novih, odnosno adaptaciju postojećih prostorija potrebna i značajna finansijska sredstva zbog čega nije došlo do realizacije dijela datih preporuka.

6. Skupština poziva Upravu policije da uloži dodatni napor na unapređenju položaja privedenih i zadržanih lica, kao i na poboljšanju postupanja policijskih službenika pri primjeni drugih policijskih ovlašćenja što se prvenstveno odnosi na obezbjeđivanje posebnih prostorija za saslušanje i njihovo opremanje tehnikom za audio i/ili video snimanje, jer postojanje tih prostorija predstavlja jedan vid preventivnog postupanja i značajnu mjeru zaštite lica lišenih slobode od eventualnog nedozvoljenog postupanja policijskih službenika, ali i zaštitu samih službenika u situacijama kada treba da se brane od mogućih neutemeljenih i neosnovanih optužbi.

S tim u vezi, Skupština pozdravlja sprovođenje projekta sa Savjetom Evrope usmjerenog na obučavanje svih službenika, a posebno službenika kriminalističke policije o saslušanju lica u službenim prostorijama.

7. Skupština pozdravlja određeni napredak u pogledu postupanja po ranije datim preporukama Zaštitnika u odnosu na uspostavljanje evidencije lica koja su pristupila u centre/odjeljenja bezbjednosti u cilju obavljanja informativnog razgovora, kao i da se dio u formularu koji se odnosi na obavještenje trećeg lica namijenjen za „ime i prezime policijskog službenika koji je izvršio obavještanje“ popunjava u potpunosti.

Međutim, primjećuje se da nije u potpunosti napuštena praksa da se lica koja su dovedena u pratnji policije u objekat policije ne evidentiraju u dežurnoj službi, već, navodno, inspektori vode svoje evidencije, što informacije o razgovorima sa građanima čini teško dostupnim, netransparentnim i nepouzdanim iako Evropski komitet za prevenciju torture navodi da je važno da se svako lice koje je dovedeno ili pozvano u policijsku ustanovu u cilju prikupljanja informacija o krivičnom djelu uvijek propisno evidentira. Stoga je i dalje neophodno otklanjati uočene nedostatke, kao što je okolnost da izostaje potpis lica lišenog slobode čime se potvrđuje da je licu koje je pristupilo u službeni prostoriju i predmet je policijskog postupanja dato na znanje da ima pravo da obavijesti treće lice da se nalazi tu, pravo na medicinski pregled i pravo na branioca.

8. Skupština pozdravlja aktivnosti Uprave policije preduzete na realizaciji preporuka Zaštitnika koje se odnose na poboljšanje položaja policijskih službenika i jačanje njihovih kapaciteta u kom pravcu su tokom 2021. godine realizovane brojne obuke u oblasti ljudskih prava, sa fokusom na prevenciju torture, a u čije sprovođenje su bili uključeni predstavnici institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, nevladinog sektora i eksperti Savjeta Evrope. Takođe, prepoznata je važnost obezbjeđivanja psihološke podrške policijskim službenicima, pa je prije dvije godine u Sektor specijalne policije po prvi put uključen psiholog, što je potvrđeno i novim aktom o sistematizaciji Uprave policije kojim su u okviru posebne organizacione jedinice koja će se baviti obukama sistematizovana četiri radna mjesta za psihologe.
9. Iako je u Upravi za izvršenje krivičnih sankcija zabilježeno poboljšanje materijalnih uslova, a posebno u Zatvoru za maloljetnike i C odjeljenju Zatvora za duge kazne, Skupština cijeni da je važno preduzimati aktivnosti na sprovođenju adekvatnih tretmana sa licima lišenim slobode i na povezivanju Uprave za izvršenje krivičnih sankcija sa drugim institucijama, na šta su iz institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore ukazivali i prethodnih godina.
Takođe, Skupština smatra da se licima koja su u C odjeljenju Zatvora za duge kazne mora omogućiti da kvalitetnije i smislenije provode svoje vrijeme kako bi im se, u skladu sa međunarodnim standardima, olakšao period boravka u zatvoru.
Stoga, Skupština smatra značajnim što je psiholog u Upravi za izvršenje krivičnih sankcija zadužen za sprovođenje individualnog programa tretmana za maloljetnike, dok su za sprovođenje specijalizovanih programa zaduženi specijalni pedagozi. Takođe, važnim smatra sprovođenje kontinuiranih obuka za službenike koji su radno angažovani u Odjeljenju za maloljetnike.
10. S obzirom da je u toku izrada strategije o izvršenju krivičnih sankcija Skupština očekuje da će tim aktom biti definisane mjere i aktivnosti na jačanju kadrovskih kapaciteta Uprave za izvršenje krivičnih sankcija, a time i Sektora za tretman.
11. I pored činjenice da je u Specijalnoj bolnici za psihijatriju u Dobroti zabilježen određeni napredak po pitanju materijalnih uslova, većina odjeljenja ne ispunjava minimalne standarde u pogledu prenaseljenosti. Zabrinjava informacija da i pored više Zaključaka Skupštine Crne Gore donesenih povodom razmatranja prethodnih godišnjih izvještaja Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture i preporuka Zaštitnika upućenih Ministarstvu zdravlja, Ministarstvu pravde, Ministarstvu rada i socijalnog staranja i Specijalnoj bolnici za psihijatriju još uvijek nije riješen problem „socijalnih pacijenata“ što utiče na preopterećenost Bolnice.
Takođe, Skupštinu zabrinjava podatak da su predstavnici institucije Zaštitnika na muškom i ženskom akutnom odjeljenju Specijalne bolnice za psihijatriju tokom 2021. godine naišli na pojedine pacijente koji su evidentirani kao dobrovoljni pacijenti, jer su dali saglasnost volje da budu hospitalizovani, a predstavnici Institucije su u razgovoru sa njima dobili informaciju da oni ne žele da borave u Bolnici.
Iako se ne dovodi u pitanje da određena lica zbog prirode svog mentalnog stanja moraju biti prisilno hospitalizovana, Skupština je saglasna sa stavom Zaštitnika da u situaciji kada se pribjegava tom institutu treba ispuniti cijeli set garancija propisanih Zakonom o vanparničnom postupku, što podrazumijeva

obavezu da se stanje takve osobe vještači od strane nezavisnog vještaka, kao i da se sud mora obavijestiti u kratkom roku i konačnu odluku o tome mora da donese sud, te ovom pitanju u narednom periodu treba posvetiti veću pažnju.

12. Skupština ocjenjuje da prema licima koja su hospitalizovana na psihijatrijskim odjeljenjima mora postojati doza humanosti i korektnosti, pa je neprihvatljivo da u bolesničkim sobama budu pacijenti liscama vezani za bolesnički krevet, jer isto nije u skladu sa elementarnom etikom.
Skupština smatra da kvalitetnu i kvalifikovanu formu tretmana lica lišenih slobode koja imaju mentalna oboljenja treba obezbijediti u zatvorskoj bolnici koja bi bila opremljena kadrom, prostorom i tehnologijom makar za primarno- sekundarni nivo zdravstvene zaštite.
Stoga, Skupština pozdravlja aktivnosti preduzete na izgradnji četiri objekta u okviru Uprave za izvršenje krivičnih sankcija, među kojima će biti i Specijalna zatvorska bolnica za šta je u toku tender, obezbijedena su sredstva i početak radova planiran je za kraj 2022. godine, a završetak se očekuje u naredne dvije godine.
13. Skupština smatra da pojedini slučajevi postupanja policijskih službenika o kojima je bilo riječi na sjednici Odbora za ljudska prava i slobode i u kojima je Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore utvrdio povrede prava, dok krivični postupak nije dobio svoj epilog ili kaznena politika nije bila odvratajuća, treba da budu riješeni na adekvatan način od strane nadležnih organa kako se slične prakse ne bi ponavljale u narednom periodu.
Takođe, povodom primjene policijskih ovlašćenja tokom dešavanja na Cetinju 5. septembra 2021. godine, Skupština je upoznata da je Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore u tri slučaja utvrdio povredu prava i da su se u Instituciji suočavali sa problemima u vezi sa vještačenjem tako da će do kraja novembra 2022. završiti svaki predmet. Povodom istog događaja u Ministarstvu unutrašnjih poslova formirana su 32 predmeta, od čega deset predmeta unutrašnje kontrole i 22 predmeta po pritužbama građana, o čemu su podatke dostavili Osnovnom državnim tužilaštvu na Cetinju radi preduzimanja daljih mjera i radnji iz nadležnosti državnog tužilaštva.
14. Skupština zahtijeva od Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore da prilikom sačinjavanja i podnošenja Godišnjeg izvještaja Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture za 2022. godinu prikaže u kom stepenu su ispoštovane preporuke Zaštitnika sadržane u Godišnjem izvještaju Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture za 2021. godinu i preostale nerealizovane preporuke iz prethodnih godišnjih izvještaja.
15. Skupština Crne Gore će preko nadležnog Odbora za ljudska prava i slobode, u okviru kontrolne i nadzorne uloge, pratiti realizaciju preporuka Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore upućenih nadležnim organima, sadržanih u Godišnjem izvještaju Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture za 2021. godinu, kao i realizaciju ovog Zaključka.
16. Skupština Crne Gore će Zaključak dostaviti Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Ministarstvu pravde, Ministarstvu unutrašnjih poslova, Ministarstvu zdravlja, Ministarstvu evropskih poslova, Upravi za izvršenje krivičnih sankcija, Upravi policije, Delegaciji Skupštine Crne Gore u Parlamentarnoj skupštini Savjeta Evrope i Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori.

Za izvjestioca Odbora na sjednici Skupštine određen je poslanik dr Srđan Pavićević, član Odbora.

DRUGA TAČKA- TEKUĆA PITANJA

(1) Dopis Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore mr Siniše Bjekovića predsjedniku Odbora za ljudska prava i slobode Jovanu Jolu Vučuroviću, broj 00-63-8/22-1/2 od 8. jula 2022. godine

Predsjednik Odbora Jovan Jole Vučurović je obavijestio članove Odbora da je Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore dostavio Dopis kojim informiše o postupanju po Predstavci koju je podnijela građanka L.V, a koju je Odbor za ljudska prava i slobode, u skladu sa Zaključkom Odbora sa 23. sjednice, održane 9. juna 2022. i Zaključkom Odbora o postupanju po predstavkama građana, uputio Zaštitniku na dalje postupanje.

Zaštitnik informiše da je građanka L.V. istovjetnu predstavku, zajedno sa dokumentacijom, podnijela Zaštitniku 4. januara 2022. godine i da je formiran predmet radi ispitivanja eventualne povrede ljudskih prava i sloboda podnositeljke pritužbe pritikom postupanja policijskih službenika u konkretnom događaju. Zaštitnik je zatražio od Uprave policije da dostavi detaljno izjašnjenje povodom svih navoda iznesenih u pritužbi, kao i svu dokumentaciju formiranu povodom konkretnog slučaja. Takođe, Zaštitnik obavještava da je izrada Mišljenja Zaštitnika u konkretnom slučaju u završnoj fazi i da će konačno Mišljenje biti dostavljeno Odboru na upoznavanje.

Odlučeno je da se navedeni Dopis Zaštitnika proslijedi podnositeljki Predstavke na upoznavanje.

(2) Dopis zamjenice Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore Snežane Armenko predsjedniku Odbora za ljudska prava i slobode Jovanu Jolu Vučuroviću, broj 00-63-8/22-21/2 od 7. oktobra 2022. godine

Predsjednik Odbora Jovan Jole Vučurović je obavijestio članove Odbora da je zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore Snežana Armenko dostavila Dopis kojim informiše o postupanju po Predstavci koju je podnio K.K. Navedena Predstavka je u skladu sa Zaključkom Odbora sa 23. sjednice, održane 9. juna 2022. i Zaključkom Odbora o postupanju po predstavkama građana dostavljena Zaštitniku na dalje postupanje.

Zamjenica Zaštitnika obavještava da je predmetni postupak i spor na čije manjkavosti podnosilac pritužbe ukazuje da su počinjene od strane Osnovnog suda u Hecreg Novom, Višeg suda u Podgorici i Vrhovnog suda Crne Gore, okončan presudom Vrhovnog suda Crne Gore, tako da je ovdje u pitanju postupak u kom Zaštitnik ljudskih prava i sloboda nema mandat da postupa.

Ovo iz razloga što je saglasno odredbi člana 17 Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore propisano da je Zaštitnik ovlašćen da postupa po pritužbama koje se odnose na rad sudova u slučaju odugovlačenja postupka, zloupotrebe procesnih ovlašćenja ili neizvršavanja sudskih odluka, pri čemu je ovlašćen da ispituje povredu ljudskih prava i osnovnih sloboda počinjenu od sudova i ostalih državnih organa u predmetima koji su u toku tako da Zaštitnik nije nadležan da ispituje pravilnost postupanja i da daje ocjenu o poštovanju ljudskih prava u pravosnažno okončanim predmetima, kao što je to u konkretnom slučaju.

Zaštitnik ne sprovodi instancionu kontrolu, niti preuzima funkciju državnih organa, kao što ne može istupati ni kao supervizijski organ koji može oduzeti pravnu valjanost odlukama/aktima koje su ti organi donijeli u okviru svoje nadležnosti. Primijenjeno na konkretni slučaj, Zaštitnik ukazuje da nema mandat da se upušta u ocjenu činjenica koje su bile predmet raspravljanja u predmetnom postupku pred redovnim sudovima, u njihovoj zakonskoj instancionoj nadležnosti, a koji je u vrijeme podnošenja pritužbe već pravosnažno okončan, niti da cijeni zakonitost presuda/rješenja donijetih od strane tih sudova u tom postupku, kao ni odluku Ustavnog suda

Crne Gore, donijetu po ustavnoj žalbi. Ovo imajući u vidu da se iste mogu osporavati isključivo u postupku po odgovarajućim pravnim sredstvima u skladu sa zakonom, što je podnosilac Predstavke iskoristio.

Odlučeno je da se navedeni Dopis Zaštitnika proslijedi podnosiocu Predstavke na upoznavanje.

Sjednica je završena u 13 sati.

**ZAPISNIK SAČINILA
SEKRETAR ODBORA**

Slava Burić

PREDSJEDNIK ODBORA

Jovan Jole Vučurović